

İSTANBUL'DA 11 AYRI OKUL ÇEŞİDİNDE OKUL GÜVENLİĞİ ARAŞTIRMASI**Elmas ALVER***City Security Group, elmasalver@gmail.com***Tufan ADIGÜZEL***Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü,
tufan.adiguzel@de.bau.edu.tr***Osman ÖZTÜRK***Yönetim Kurulu Başkanı, City Security Group, osman.ozturk@cssecurity.com.tr**Received: 13.01.2016**Accepted: 04.04.2016***ÖZ**

Okulda güvenliğin sağlanması ve okullarda şiddetin önlenerek öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri, okullarda eğitim etkinliklerinin sürdürülebilmesinin de ön koşullarından biridir. Öğrencilerin okula yönelik algılarını ve bu algıları etkileyecek faktörleri belirlemek ve okullarda alınabilecek önlemleri düzenlemek güvenli okulun amaçlarından biridir. Bu çalışmada, CSG-BAU Güvenli Okul Projesi kapsamında İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile imzalanan protokole göre belirlenen İstanbul'daki 11 farklı ilçeden 11 ayrı okulda okul iklimi ampirik olarak incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 2014-2015 Öğretim yılında amaçlı örnekleme yapılarak seçilen 11 okuldaki 5. sınıftan 12.sınıfa kadar olan öğrenci ($n = 2437$) ve ($n = 261$) öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak okul iklimini dört alt başlık (Akademik Beklenti, Akademik İlgi, İletişim ve Saygı ve Güvenlik) altında değerlendiren Şirin (2010) ölçeği kullanılmıştır. Okul iklimi algısını öğretmen, öğrenci, bölge ve sınıf düzeylerine göre analiz ederken betimsel istatistikler; karşılaştırmalar ve ilişkisel analizlerde ise MANOVA ve Pearson korelasyon istatistikleri kullanılmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin okul iklimi algıları olumlu yönde çıkarken, bölgelere ve sınıf düzeylerine göre okul iklimi algısı analiz edildiğinde kullanılan ölçeğin bazı alt ölçeklerinde anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, öğrenci, öğretmen ve okul çalışanlarının buldukları çevreden kaynaklanan ve okul dışındaki yaşadıkları olumsuzlukları eğitim ve öğretimlerine odaklanmalarını etkilemediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul iklimi, akademik beklenti, akademik ilgi, iletişim, saygı ve güvenlik.

SCHOOL SAFETY STUDY on 11 DIFFERENT SCHOOLS in ISTANBUL**ABSTRACT**

One of pre-conditions that to maintain educational activities is to provide school security and to prevent violence in schools to feel safe students. The purpose of safe school is to determine students' perception towards schools and to state the factors which can influence the perception of students. In this study, school climates of 11 schools specified by the protocol that signed with Ministry Education of Turkey (MEB) were empirically conducted as a part of CSG-BAU Safe School Project. Target population of this study was 5th – 12th grades students and their teachers in public schools in Istanbul. Participants were 2437 students and 261 teachers from 11 public schools conveniently selected from the districts of Istanbul. Şirin (2010) instrument which have four subdomains (academic expectation, academic interest, communication, and respect and safety) was used in this study. Descriptive statistics, MANOVA, and Pearson correlation were conducted when analyzing the perception of the school climate with respect to teacher, student, district and

grade. The results showed that the teachers' and students' school climate perceptions were positive, but the school climate perceptions of teachers and students with respect to districts and grades were statistically significant in some subdomains of the instruments. In conclusion, it is seen that negative incidents caused from both school environment and outside the school do not influence students', teachers' and staff's focus on their education and instruction.

Keywords: School climate, academic expectation, academic interest, communication, respect and safety.

1. GİRİŞ

Güvenlik insanların her zaman üzerine düşündüğü ve göz önünde bulundurduğu bir kavram olmuştur. Bu noktada, okulların güvenliği aileler ve bireyler tarafından önemli bir konu olarak gün yüzüne çıkmıştır. Okullardaki şiddeti engellemek ve güvenliği sağlamak adına dünyada ve ülkemizde yapılan çalışmalar artmış ve halen daha okul güvenliği adına yapılan çalışmalar devam etmektedir. Güvenlik çok boyutlu ve geniş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik olgusu kendini tehlikede hissetmeme durumu olarak tanımlandığı gibi (Safety, 2015), kişinin kendisini fiziksel, toplumsal ve psikolojik açıdan tehlikede hissetmediği durumlar bağlamında da bahsedilebilir. Buna göre, okul güvenliği sadece okulun fiziksel anlamdaki güvenliği olarak değil üç boyutta (fiziksel, toplumsal, psikolojik) göz önüne alınmalıdır. Bu boyutlar göz önüne alındığında öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri, aile, toplum, medya vb. birçok kişiler veya kuruluşlar okul güvenliğini sağlamada rol oynamaktadır. Güvenlik kavramının çok boyutluluğuna benzer şekilde okul içi (öğrenci, öğretmen ve fiziki koşullar) ve okul dışı (ailevi ve toplumsal) olarak düşünüldüğünde okul güvenliği de geniş ve birçok boyutludur. Bundan dolayı okul güvenliğini okul iklimi ile bağdaştırmak mümkündür. Çünkü okul iklimi de okul güvenliğine benzer olarak kişiler arası, örgütsel ve eğitimsel boyut gibi farklı boyutları kapsayan bir kavramdır (Loukas vd., 2006). Çalık vd. (2011) yaptıkları çalışmada güvenli bir okulun oluşturulmasında okul ikliminin kavramsal önemini ortaya koymuşlardır.

Güvenli Okul

Wanatt (1996) okul ortamındaki bireylerin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal açıdan özgür hissetmelerini okul güvenliği olarak tanımlamaktadır. Kişi, kendine tehdit oluşturduğunu düşündüğü faktörleri tehdit olarak algılamayı bıraktığı zaman kendisini güvenli bir okul ortamında hisseder (Garcia, 1994). Güvenli bir ortam, güvenli bir okul oluşturmak, okul ortamındaki tüm bireyler için yani öğrenci, öğretmen ve diğer tüm çalışanlar için önemlidir. Onların yaşama ortamını daha kolay hale getiren bir faktör olarak güvenlik olgusu, kişiler veya kuruluşlar tarafından sağlanmalıdır. Öğrenme açısından da güvenli okulun sağlanması öğrenciler için temel gereklilikler arasındadır (Wilde, 1995). Güvenli okuldan bahsedilebilmesi için bireyin fiziksel, psikolojik ve duygusal açıdan kendini güvende hissetmesi gerekir (Dönmez ve Güven, 2003). Bu bağlamda, güvenli okul bileşenleri olarak okul ve çevresinin güvenliği, öğrenci güvenliği, aile güvenliği ve toplum güvenliği işlenmesi gereken durumlardır (Erol, 2009). Çünkü okul güvenliği, öğrenci, öğretmen ve diğer çalışanların evlerinden çıktıkları an başlayıp okul iklimine girip tekrar evlerine dönmelerini kapsayan bir süreç olarak da

tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, sadece okul iklimindeki güvenlik değil bu sürece katılan her faktör okul güvenliği tanımına dâhil edilebilir ve ancak bu sağlandığı takdirde güvenli okul kavramından bahsedilebilir.

Birey, sadece okul içerisinde tehlikelere maruz kalmaz okul çevresi ve okul dışında da okul ile ilgili birçok faktörden dolayı kendini güvende hissetmeyebilir. Okul dışı etkenler, bireyler ve akranlardan kaynaklanabilen ailevi sorunlar veya toplumdan kaynaklanan toplumsal sorunlar şeklinde sıralanır, yani güvenlik sadece fiziksel bina formatında olan okul değil okul süreci içerisine giren tüm etkenleri göz önünde bulundurulmalıdır. Okul içi etkenleri de fiziksel, psikolojik ve sosyal etkenler olarak üç alt başlık olarak ayırmak mümkündür.

Okul bölge yetkililerinin ve şehir paydaşlarının okuldaki şiddete yönelik algılarına bakıldığı bir çalışma (Patterson vd., 2014), şiddetin sadece okul içerisindeki nedenlerden kaynaklanmadığını göstermiş ve şiddetin okul kapısının ötesindeki nedenlerden (fakirlik, aile içi eğitim eksiliği, uyuşturucu, ekonomik nedenler vb.) kaynaklanabileceğinin katılımcılar tarafından da farkında olduğu saptanmıştır. Henry (2000), okul şiddeti ve suçlarının, sadece okul içindeki kişilerden ve okulun kendisinden kaynaklanmadığını aynı zamanda okul süreci içerisine dâhil olabilen okul dışındaki nedenlerden, okulu kapsayan çevreden de kaynaklanabileceğini ifade etmiştir. Amerika Eğitim Departmanı tarafından yürütülen program çerçevesinde 2012 yılında yayınlanan Okul Suçları ve Güvenliği Göstergeleri yayınında 21 adet faktörden bahsedilmiş ve bunlar okul içi ve okul dışı olmak üzere; şiddet ölümleri, ölümcül olmayan öğrenci şiddeti ve öğretmen mağduriyeti, kavga-silah-yasal olmayan madde bulundurma, korku-kaçınma ve disiplin-güvenlik-güvenlik tedbirleri olarak altı başlık altında sınıflandırılmıştır (Robers vd., 2013).

Türkiye’de okul güvenliği ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen ‘Güvenli Okul Projesi’ ile okullardaki güvenlik sorununa yol açan etkenlerin belirlenmesi açısından bir çalışma yürütülmüştür. Bu araştırmada okulların yarısından fazlasında (% 61) güvenlik görevlisi bulunmadığı ve yönetici ve öğretmenlerin üçte birinin okul güvenliğini sağlamak adına hiçbir eğitime katılmadığı veya eğitim verilmediği belirlenmiştir (Erol, 2009). Bu ve buna benzer nedenlerden dolayı ‘Güvenli Okul Modeli’ geliştirilmesi yolunda çalışmalar başlatılmış ve halen daha devam etmektedir. Güvenli okul modelini oluştururken okul ikliminin göz önünde bulundurulması gerektiğini de birçok çalışma göz önüne sermiştir (Bradshaw vd., 2014; Çalık vd., 2009; Dönmez, 2001; Wang vd., 2013). Buna göre, bu çalışmada okul güvenliği daha çok okul iklimi kapsamında incelenecektir.

Örgüt İklimi ve Okul İklimi

Okul ikliminden söz etmeden önce örgüt ikliminden bahsetmek gerekebilir. Çünkü okul iklimi aslında örgüt iklimi kavramının içerisinde özelleşmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgüt iklimi ile ilgili çalışmalara 20.yüzyılın ortalarında başlanmış ve araştırmacılar tarafından birçok tanım getirilmeye çalışılmıştır. Birçok araştırma örgüt ikliminin tanımlanması ve boyutlarının belirlenmesi adına ortaya konulmuştur (Hoy ve Miskel, 1987; Hoy vd., 1991; Karlı, 1998; Şişman, 2002). Örgüt iklimi, motivasyon (Litwin ve Stringer, 1968), iş performansı (Pritchard ve Karasick, 1973), iş doyumu (Kline ve Boyd, 1991; Schulte vd., 2006; Xiaofu ve Qiwen,

2007), örgüt kültürü (Hoy, 1990), yaratıcılık ve inovasyon (Ekvall, 1996), örgütsel şiddet ve saldırganlık (Kessler vd., 2008), stress (Linzer vd., 2005; Michela vd., 1995), güven (Neal vd., 2000), sağlık (Hoy vd., 1991), okul başarısı (Hoy vd., 1998), bağlılık (Turan, 1998) gibi çalışanların, okul perspektifinde ise öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerin bu alanlara dahil olduğu çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların devamında örgüt iklimi yapısının eğitim kurumları içerisinde dönüşerek “okul iklimi” özel alanını oluşturduğu söylenebilir (Doğan, 2012).

Okul iklimi alanındaki çalışmalara ilgi sürekli artmakta ve okul iklimi tanımı eğitimciler ve araştırmacılar arasında farklılık göstermektedir. Cohen vd. (2011), okul iklimi reformunun demokratik bir toplum anlayışı oluşturmak, öğrenci ve öğretmenleri desteklemek, güvenli okulu yaratmak ve öğrenci katılımını sağlamak gibi hedeflerinin olduğundan bahsetmişlerdir. Emmons (1993) çalışmasında okul iklimini öğrencilerin ve yetişkinlerin birbirleri arasındaki etkileşimin sıklığı ve kalitesi olarak tanımlarken Uluslararası Okul İklimi Konseyi (NSCC, 2012) benzer şekilde okulun karakteri ve kalitesi üzerinde durmaktadır. Ayrıca NSCC (2012) bu tanımı öğrencinin, ailenin ve okulun tecrübelerinin okul hayatı ve normlar, hedefler, değerler, kişiler arası ilişki, öğretim ve öğrenme pratikleri ve örgüt yapıları olarak genişletmiştir.

Okul iklimi, doğrudan okul güvenliği ile ilgilendirilerek öğrenci ve öğretmenlerin okuldaki güvenlik duygusu ve okulun büyüklüğü olarak tanımlanırken (Freiberg, 1998), Manning ve Saddlemire (1996) okul iklimini güven ve saygı algısı olarak ifade etmiştir. Duckworth (1984) ise okul iklimini; akademik beklenti, akademik ilgi, iletişim ve saygı ve güvenlik ile doğrudan ilişkilendirmiştir. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve ebeveynlerin arasındaki iletişim, bu kişilerin öğrenme sürecine aktif katılımı, akademik beklentileri ve okul ortamındaki saygın ve güvenli atmosfer de okul iklimi bağlamında değerlendirilmiştir (Bryk ve Schnedier, 2002; Cohen, 2006; Wang ve Eccles, 2013). Yapılan araştırma ve tanımlamalar doğrultusunda, bu çalışmada; Duckworth (1984) tarafından belirtilen okul iklimi ile ilgili ilişkilendirme ele alınacaktır.

Okul İklimi ve Akademik Beklenti

Akademik beklenti, öğrencinin okula aktif katılımı ile ilgili olup (Ennis, 1998) öğrencinin bu katılımı arttırmasında okul ikliminin rolü büyüktür. Pink (1982) güvenli okul çalışması ile okul ikliminin öğrencilerin davranışlarını etkilediğini belirtirken; Rutter (1983) öğrenci davranışlarının ve öğrencilerin okula katılımının akademik başarıyı etkilediğini saptamıştır. Wilson-Fleming ve Wilson-Younger (2012) yaptıkları çalışmada olumlu okul ikliminin akademik beklentiye olumlu yönde etkilediğini göstermiş ve akademik beklentiye okul iklimi ile ilişkilendirirken öğretmen ve ailenin de bu yöndeki beklentilerinin öğrencilerin akademik beklentilerini etkilediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin okul iklimi algılarının yüksek olması onların akademik beklentilerini yükselttiği gibi öğrencilerin de akademik beklentilerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Boudreaux vd., 2016). Bu doğrultuda, öğrencinin okula katılımının ve davranışının okul ikliminde akademik beklentisini etkileyeceği söylenebilir. Okul iklimine sadece okul içindeki etkenler değil bu sürece dâhil olan diğer tüm etkenler düşünüldüğünde, akademik beklentiye etkisinde öğrenci, öğretmen, ebeveyn ve diğer çalışanların da rolü olabilir.

Okul İklimi ve Akademik İlgisi

Akademik ilginin akademik başarıyı arttırdığı bulguları birçok çalışmada ifade edilmiştir. William (1970) akademik ilginin kişisel başarıyı arttırdığını yaptığı çalışmada ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Bozdoğan ve Yalçın (2006) çalışmalarında öğrencilerin fen dersine olan ilgilerinin akademik başarılarını arttırdığına bakmış ve akademik ilginin başarıyı arttırdığını gözlemlemişlerdir. Köller ve Baumert (2001) matematik başarısının matematiğe olan ilgiyle arttığını ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile yaptıkları çalışmada göstermişlerdir. Yapılan birçok çalışma akademik ilginin akademik başarı ile orantılı olduğunu işaret etmektedir. Bu bağlamda okul iklimi, akademik ilgi ile ilişkilendirilebilir. İyi bir okul iklimi akademik ilgiyi artırabilir bu da akademik başarıya katkı sağlayabilir.

Okul İklimi ve İletişim

İletişim doğanın gereği olarak kaçınılmaz bir olgudur. Bu açıdan okuldaki iletişimin öğrenci başarısına etkisinin araştırılması ve gözlemlenmesi okul ikliminde önem taşımaktadır. Öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen, öğretmen-öğretmen, öğretmen-yönetici, yönetici-yönetici iletişimi öğrenci başarısında okul iklimi içerisinde önemli rol oynamaktadır. Sadece okul içerisindeki kişiler değil bu sürece öğrencilerin aileleri de dâhil olmakta ve aile ile iletişim de bu çerçeveye eklenmektedir. Kişiler arasındaki iletişimin okul iklimini olumlu yönde etkilediği ortaya konmuş (Halawah, 2005; Skinner ve Belmont, 1993), okul ile aile iletişiminin okul çalışanları gözündeki algısına bakıldığı nitel bir çalışmada ise (Farrell ve Collier, 2010) ailenin okul iklimine katılıp aktif bir iletişimde olmasının çok değerli olduğu belirtilmiştir. Buna paralel olarak ailelerin okul iklimi içerisindeki iletişiminin önemi üzerine ebeveynlerin okuldaki kişiler arası iletişim ve okuldaki güvenliğe dair algılarına bakılması okul ikliminin daha iyi analiz edilmesinde etkili olduğunu göstermiştir (Bear vd., 2014). Bu bağlamda ebeveynlerin okul iklimi algılarının öğrencinin akademik başarısı ve okul güvenliği adına önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Aynı zamanda okul iklimi algısı yüksek olan öğretmenlerin, öğrenciler ve veliler ile olan iletişimlerinin de güçlü olduğu literatürde bahsedilmiştir (Boudreaux vd., 2016).

Okul İklimi, Saygı ve Güvenlik

Cohen ve çalışma arkadaşları (2009) yaptıkları çalışmalarında okul güvenliğinin akademik başarıyı etkilediğinin önemini göstermiş ve güvenlik probleminin kişilerin akademik beklenti, akademik ilgi gibi başka boyutları da etkilediğini ortaya koymuşlardır. Aynı zamanda güvenli okul ve saygın bir ortamın olması öğretmen, ebeveynler ve yöneticiler açısından da önem taşımaktadır. Brand ve çalışma arkadaşları (2003) güvenli okulu fiziksel, sosyal ve duygusal açıdan ele alarak öğretmen ve politika belirleyicilere yaptıkları ankette bazı sorular yöneltilmişler ve bu çalışmanın sonucunda güvenli okulun öğretmen eğitimi ve politika belirleyicileri açısından da önemli olduğunu ve onların çalışmalarını etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Saygı, okul iklimi içerisinde dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gerekenlerin başında gelebilecek kadar önemli bir noktadır. Saygının önemli bir olgu olmasının sebebi saygının güven, açık sözlülük ve derin düşünme

gibi kavramlara katkı sağlıyor olmasıdır (Beaudoin, 2011). Saygının olmadığı bir ortamda yalan, dedikodu gibi istenmeyen davranışların gözlenmesi olasıdır. Bu noktada hem öğretmenin hem de öğrencinin saygı unsuruna dikkat etmesi önemlidir. Öğrencilerine saygılı olan öğretmenlerin bulunduğu ortamda pozitif değerlerin daha iyi gelişeceği ve öğretmenlerin öğrencilerine kulak vermesi, olumlu davranışlar sergilemesi, doğru ve geliştirici geri bildirim vermesi, öğrencilerin gelişimini gözetlemesi pozitif bir okul iklimi oluşturmada etkili olmaktadır (Tomlinson, 2011).

Okul iklimi, okul çevresi ve okul dışındaki yaşanan olumlu ve olumsuz tüm etmenleri kapsayan ve öğrenci, öğretmen ve okul çalışanlarının eğitim ve öğretimlerine odaklanmalarında etken olan bir faktör olarak özellikle uluslararası alanyazında ele alınmıştır. Ayrıca, okul ikliminin çok boyutlu olduğu ve bu bağlamda da okul iklimini oluşturan bazı alt başlıklardan bahsedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, ulusal alanyazın göz önüne alındığında farklı çevrelerdeki okullarda ve farklı seviyelerdeki öğrenci ve öğretmenler üzerinde okul iklimine yönelik yeterli çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu makale öğretmen ve öğrencilerin okul iklimi algılarını dört alt başlık altında —akademik ilgi, akademik beklenti, iletişim ve saygı ve güvenlik— incelemeyi hedeflenmiştir.

Bu araştırmanın amacı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okul iklimi algılarını tespit etmektir. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmenlerin okul iklimine ilişkin algıları nedir?
  - Öğretmenlerin okul iklimine ilişkin algıları okulun bulunduğu bölgeye göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğrencilerin okul iklimine ilişkin algıları nedir?
  - Öğrencilerin okul iklimine ilişkin algıları okulun bulunduğu bölgeye göre farklılık göstermekte midir?
  - Öğrencilerin okul iklimine ilişkin algıları öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin okul iklimi algıları ile öğretmenlerin okul iklimi algıları arasında nasıl bir ilişki vardır?

2. YÖNTEM

Öğrencilerin ve öğretmenlerin okul iklimi algılarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırma ortaya konulmuştur. Tarama modelleri, Karasar (2009) tarafından mevcut bir durumun var olan haliyle betimlenmesi olarak ifade edilmiştir. Bu araştırma kapsamında 5. sınıftan 12. sınıfa kadar olan devlet okullarında okuyan öğrencilerin ve öğretmenlerin okul iklimi algıları betimlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, elde edilen bulguların sayısal değerlerle ifade edilmesi ve sonuçların karşılaştırılması için nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın genel evreni Türkiye'deki 5.sınıftan 12.sınıfa kadar olan öğrenci ve öğretmenlerdir. Çalışma evreni ise İstanbul'da yer alan devlet okullarındaki ortaokul ve lise öğrenci ve öğretmenlerdir. Araştırma, evrenin büyüklüğü nedeniyle örneklem kullanılarak yürütülmüştür. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) belirlemiş olduğu İstanbul ilinin Başakşehir, Fatih, Pendik, Kartal, Küçükçekmece, Bayrampaşa, Arnavutköy, Yenibosna, Bağcılar, Sultangazi ve Esenyurt ilçelerinde bulunan devlet okullarından amaçlı örnekleme yapılarak 11 okul seçilmiş ve araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmaya katılan okulların sınıflarında herhangi bir değişiklik yapılmamış ve çalışmaya dâhil edilen sınıflar tesadüfi olmayan örneklem ile okullardaki psikolojik danışman ve rehberler ile görüşülerek belirlenmiştir. Bu kapsamda her sınıf düzeyinden örneklem alınmaya çalışılmıştır. Tesadüfi olmayan örneklem yapılmasının sebebi okul iklimine mümkün olduğunca müdahale edilmemeye çalışılıp sınıfların doğal ortamının bozulmamaya çalışılmasından dolayıdır. Ayrıca, okullardaki bazı sınıflar Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınavı dolayısıyla çalışmaya dâhil edilememiştir. Bu kapsamda 11 okuldan 2437 öğrenci ve dokuz okuldan 261 öğretmen araştırmaya dâhil olmuştur (Tablo 1).

Araştırmaya katılan okullar içerisinde anaokul, ilkokul, ortaokul, lise ve işitme engelliler okulu bulunmaktadır. Bu okullar içerisinde anaokulu ve işitme engelliler okulunda ölçüğe uygun örneklem bulunmadığı için öğrencilerden veri toplanamamıştır. Öğrencilerin % 28.3'ü ($n = 691$) ortaokul öğrencisi kategorisindeyken %71.6'sı ($n = 1746$) lise öğrencileridir. Öğretmenlerin verileri ise araştırmaya katılan okulların ($n = 11$) hepsinden toplanabilmiştir. Öğretmenlerin %2.3'ü ($n = 6$) anaokulunda, % 18.4'ü ($n = 48$) ilkokulda, % 14.2'si ($n = 37$) ortaokulda, %56.3'ü ($n = 147$) lisede ve %8.8'i ($n = 23$) işitme engelliler okulunda görev yapmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin deneyimleri de göz önüne alındığında dört yıl ve daha fazla öğretmenlik yapan öğretmenler, çalışmaya katılan öğretmenlerin %64.4' ü ($n = 168$) kadardır. Araştırmanın yürütüldüğü devlet okullarının herhangi bir özel güvenlik şirketiyle anlaşması olmadığı ve özel güvenlik görevlisi istihdam ettirmediği tespit edilmiştir. Bu okullarda herhangi bir görevli, mesai saatleri içerisinde (07:00 / 18:00) sadece karşılama görevi yapmak için 'danışma görevlisi' adı altında çalışmaktadır. Seçilen okullar bölgelerine göre bazı ortak özellikler taşımakta olup okulların hepsi sosyo-ekonomik düzeyi düşük gelirli ailelerin çocuklarından oluşmakta ve okullar buldukları bölge itibarıyla ideolojik ve madde kullanımı açısından yoğun potansiyele sahip olduğu görülmektedir (City Security Group Güvenli Okul Raporu, 2015).

Tablo 1. Sınıf Seviyelerine, Okul Bölge ve Türlerine göre Katılımcı Sayıları

Seviye	Bölge		Tür					Toplam
	Anadolu	Avrupa	Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	İşitme Engelli	Öğretmen
	79	182	6	48	37	147	23	261
								Öğrenci
5.		20			20			20
6.	255	27			282			282
7.	152	29			181			181
8.	177	31			208			208
9.		479				479		479
10.		473				473		473
11.		671				671		671
12.		123				123		123

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğrencilerin ve öğretmenlerin okul iklimi algılarını belirlemek için Şirin (2010) tarafından hazırlanan “Şirin Okul İklimi Ölçeği” kullanılmıştır. Öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik üç ayrı formatta geliştirilen okul iklimi ölçeğinin öğrenci ve öğretmenler için olan iki formatı bu çalışma kapsamında kullanılmıştır. Her bir format aynı dört alt ölçekten oluşmaktadır: (1) akademik beklenti, (2) akademik ilgi, (3) iletişim ve (4) güvenlik ve saygı. Tüm formatların ölçek maddeleri geniş bir literatür çalışması sonrasında New York Bakanlığı'nın da okul iklimi üzerine yaptıkları geniş çalışmaları dahil edilerek hazırlanmıştır. Maddeler; İngilizce'den Türkçe'ye sonrasında da Türkçe'den İngilizce'ye çevrilerek anlam kaymaları kontrol edilmiş ve sonrasında çeviri aşamasında yer almayan iki ayrı araştırmacı da Türkçe ile İngilizce arasındaki anlam kaymalarını kontrol ederek ölçeğin uygunluğu test edilmiştir. Türkiye'ye uygunluğu üzerine de oturumlar yapıp uygun olmadığı düşünülen bazı maddeler çıkarılarak ölçek oluşturulmuştur. Yapılan pilot çalışma sonucunda ölçeğin her formatı için her bir alt ölçeğinin güvenilirlik değerlerinin .8'in üzerinde olduğu saptanmıştır.

Okul İklimi ölçeğinin öğrenciler için olan formatı, 59 madde içermektedir. Bu maddelerin 8 tanesi “Akademik Beklenti”, 27 tanesi “Akademik İlgi”, 4 tanesi “İletişim” ve 20 tanesi “Saygı ve Güvenlik” alt ölçeklerinin maddeleridir. Öğretmenler için olan ölçekte ise toplamda 59 madde olup “Akademik Beklenti” için 12, “Akademik İlgi” için 20, “İletişim” için 10 ve “Saygı ve Güvenlik” alt ölçeği için 16 madde bulunmaktadır. Ek olarak öğretmenler için olan ankette öğretmenlerin deneyimlerini belirlemek amacıyla kaç senedir çalıştıklarını gösteren bir madde de bulunmaktadır. Ölçek maddelerinde herhangi bir ekleme veya çıkarılma yapılmamış ve sadece bazı kelimeler MEB kararınca uygun bulunmayıp daha uygun kelimelerle değiştirilmiştir. Ölçekte 3'lü, 4'lü, 5'li ve 6'lı likert tipi maddeler bulunmaktadır. 3'lü, 4'lü, 5'li ve 6'lı likert tipi maddelerin kategorileri farklı olduğundan cevapları da farklılık göstermektedir. Örneğin 4'lü likert tipine sahip olan “Okulumda hoş/samimi karşılanıyorum.” “Akademik İlgi” alt ölçeğine ait madde, öğrenci tarafından kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), katılıyorum (3) ve kesinlikle katılıyorum (4) şeklinde cevaplanabiliyorken yine 4'lü likert tipine sahip olan “Öğretmenleriniz yaklaşık ne kadar sıklıkla sizden bir makaleyi ya da çeşitli kaynaklar kullanarak bir araştırma projesini bitirmenizi istedi?” “Akademik İlgi” alt ölçeğine ait madde, hiçbir zaman (1), 1 veya 2 kere

(2), 3 veya 4 kere (3) ve 5 veya daha fazla (4) şeklinde cevaplanabilmektedir. Aynı farklılık öğretmen okul iklimi algısı ölçeğinde de mevcuttur. Veriler, bunlara dikkat edilerek analiz edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma öncesinde, okul iklimi ölçeğini okullara uygulayabilmek adına okul müdürleri ile yazışmalar yapılmış ve gerekli izinler hem MEB hem de okul müdürleri taraflarından alınmıştır. Okullara gidilerek okul psikolojik danışman ve rehberleri ile okul iklimi ölçeğini nasıl uygulanacağı ile ilgili görüşülmüş ve okul iklimi ölçeği yönergesi ile ilgili bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Böylece okul psikolojik danışman ve rehberleri bu çalışmanın amacını öğrenmiş ve nasıl uygulamaları gerektiği hakkında bilgilendirilmişlerdir. Sonrasında, gerekli sayıda ölçek çoğaltılarak okul rehberlik hocalarına teslim edilmiştir. Araştırmacılar ölçeğin uygulandığı gün ilgili okullarda bulunarak veri toplama sürecini takip etmişlerdir. Okul İklimi Ölçeği, okulların psikolojik danışman ve rehberleri tarafından sınıflara uygulanmıştır. Okul İklimi Ölçeği öğrencilerin ders saatlerinde uygulanmış ve ölçek için öğrencilere 25 dakika süre verilmiştir. Ölçek, öğretmenlere ders saatleri dışında öğretmenlerin uygun oldukları zamanlarda okul içerisinde uygulanmıştır. Çalışmanın yapılaş amacı hem öğrencilere hem de öğretmenlere okul psikolojik danışman ve rehberleri tarafından açıklanmıştır. Ölçek, katılımcılar tarafından verilen sürede doldurulduktan sonra okul rehberlik hocaları tarafından geri toplanmış ve araştırmacılara teslim edilmiştir. Bazı öğrenciler, ölçeğin uygulandığı gün okulda bulunmama durumlarından dolayı çalışmaya dâhil edilememiştir. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından okunup puanlandırılmıştır. Sonrasında veriler tekrar kontrol edilerek araştırmacılar tarafından SPSS programına kaydedilmiştir.

Araştırmanın verileri SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek farklı likert tiplerine sahip olduğundan dolayı likert tiplerine göre farklı analizler yapılmıştır. Betimleyici bir çalışma olması gereğiyle 3'lü, 5'li ve 6'lı likert tipinde olan maddelerde okulun genel durumunu belirlemek ve katılımcılara göre değişen durumları ve dışa düşen bazı dikkat çeken kısımları görmek için ortalama, standart sapma ve frekans hesaplamaları yapılmıştır. Ayrıca gruplar arası (öğrenciler, öğretmenler, bölgeler, sınıflar) bazı karşılaştırmalar yapmak için ölçek maddelerinin puanları likert tiplerine bakılmaksızın alt ölçeklere göre toplanarak çoklu varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu çalışmada, öğrencilerin ve öğretmenlerin okul iklimi algıları incelenmiş olup buna göre veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırma ölçeğinde 3'lü, 4'lü, 5'li ve 6'lı likert tipinde maddeler olduğu için çalışma bulguları bu maddelere göre ayrı ayrı verilmiştir.

Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları

Öğretmenlerin okul iklimi algılarını tespit etmek için ölçeğin alt ölçeklerinde bulunan 4'lü likert tipi 39 maddenin puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış okullara göre kategorize edilerek Tablo 2'de verilmiştir. Öğretmenlerin okul iklimi algı ortalamaları incelendiğinde alt ölçek puanları ortalamalarının 2.5 puanının üzerinde çıktığı ve algılarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır: "Akademik Beklenti" ($X = 2.73$),

“Akademik ilgi” ($X = 2.59$), “İletişim” ($X = 2.86$) ve “Saygı ve Güvenlik” ($X = 2.66$). Anket maddelerinin her birinin ortalamaları incelendiğinde tüm okul türlerinde çeteleşmenin öğretmenler tarafından problem olarak görüldüğü de fark edilmiştir (37.Çeteleşme okulda bir sorundur, $X = 3.56$, $n = 235$). Anaokullarında okulun tüm öğretmenler tarafından temiz tutulduğu düşünülürken ($X = 4.00$, $n = 12$) ilkokul öğretmenleri tarafından okulun çok da temiz olmadığı düşünülmektedir ($X = 1.60$, $n = 24$). Okullarda güvenlik şirketlerinin olmamasına rağmen öğretmenler tarafından güvenlik şirketi varlığına yönelik algının da okulda bir güvenlik şirketi bulunduğu yönünde belirlenmiştir ($X = 2.25$, $n = 28$). “Akademik ilgi” alt ölçeğinde bulunan 3’lü likert tipinde bir soru olan ‘Aşağıdaki ders veya etkinliklerden hangisi okulda bulunur ve okul saatleri içinde hangi zamanlarda uygulanır?’ sorusuna öğretmenlere bazı seçmeli derslerin okullarda okutulup okutulmadığı sorulmuştur. Öğretmenler ($n = 261$) görsel sanatlar (%74), müzik (%94.7), yabancı dil (%90.3), beden eğitimi (%91.7) derslerinin *düzenli ders ya da kurs olarak* okutulduğu drama/tiyatro (%81.9) dersinin *okul dışı serbest zamanlarda veya bu derslerin okutulmadığı* şeklinde görüş bildirmişlerdir. 5li likert tipi “İletişim” alt ölçeğinde bulunan ‘Bu yıl öğrenci velilerinizin yüzde kaç en az bir veli seminerine veya konferansına katılmıştır?’ maddesine öğretmenlerin yarısından fazlasının (%68.2) cevabı, velilerin %50’den daha az katılım yaptığı yönünde olmuştur. Ayrıca, “İletişim” alt ölçeği 5li likert tipinde olan ‘Bu akademik yıl içinde ne kadar sık çok istemenize rağmen bir veli ile siz ulaşamadığınız ya da veli size geri dönmediği için görüşme yapamadınız?’ ve ‘Bu akademik yıl içinde ne kadar sık öğrenci davranışı ile ilgili bir veli ile görüştünüz ya da yazıştınız?’ maddelerine verilen cevaplara göre bir veya iki haftada yaklaşık 1 kez öğretmenlerin velilerle iletişime geçmeye çalıştıkları görülmüştür. Öğrenci, öğretmen ve aile arasındaki iletişimi inceleyen 6’lı likert tipi “İletişim” alt ölçeğine ait maddeler incelendiğinde ise seminerlere veya konferanslara katılımın az olmasına rağmen öğretmenlerin velilerle iletişimde kalmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Öğretmenler ($n = 242$), “İletişim” alt ölçeği 6lı likert tipi maddelerinden ‘Bu akademik yıl içinde ne kadar sık öğrencilerle sınıfta akademik başarı ve gelişim hakkında görüştünüz?’ ve ‘Bu akademik yıl içinde ne kadar sık velileriyle öğrencinin sınıftaki gelişimi hakkında görüştünüz?’ maddelerine öğretmenlerin %30’undan fazlası *ayda bir defa* şeklinde cevap vermiş, ‘Bu akademik yıl içinde ne kadar sık velilere ne öğrettiğiniz ve öğrenciden neyi öğrenmesini beklediğinizi açıklayan yazılı bir mesaj gönderdiniz?’ ve ‘Bu akademik yıl içinde ne kadar sık evlere, öğrenciye veya velilere yardımcı olabilecek okul sonrası programlar, seminerler takviye çalışmaları gibi konularda bilgi gönderdiniz?’ maddelerini ise öğretmenlerin %30’undan fazlası *nadiren ya da hiç* şeklinde cevaplamışlardır.

Öğretmenlerin okul iklimi algılarının okulların bulunduğu bölgelere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için tek yönlü MANOVA kullanılmıştır. Box M testi çok hassas bir test olduğu için gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmış ($p < .05$) ancak grupların eşit örneklem büyüklüğüne sahip olmadığı görülmüş ve test güçlü bulunmamıştır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu nedenle Wilk’s Lambda değeri yerine daha hassas olan Pillai’s trace değerine bakılmış ve bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (Pillai’s Trace = 0.066, $F = 4.49$, $p = .002$). Denekler-arası etki testi tek değişkenli ANOVA kısmına bakıldığında “Akademik Beklenti” ($F(1, 259) = 6.711$, $p < .05$) ve “İletişim” ($F(1, 259) = 9.257$, $p < .05$) için bölgeler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Öğretmenlerin Okullara Göre Algılarının Ortalama Değerleri

Ölçek Soruları	Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	İşitme Engelli	Total
	X S	X S	X S	X S	X S	X S
Akademik Beklenti						
1. Okulumun tüm öğrenciler için yüksek bir beklentisi vardır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.50 1.000	2.81 .607	2.51 .607	2.35 .778	2.43 .662	2.47 .734
2. Öğretmenler derslerde öğrenciler için yüksek hedefler koyar. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.50 .548	2.94 .633	2.83 .697	2.72 .629	2.39 .722	2.74 .658
3. Sağlıklı bir ölçme değerlendirme sistemi vardır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.83 .408	2.63 .672	2.77 .690	2.37 .716	2.26 .752	2.47 .718
4. Öğrencilerin kendilerine zorlu öğrenme hedefleri koymasının okul için bir önceliklidir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.25 .500	2.67 .674	2.50 .737	2.61 .781	2.14 .710	2.56 .756
5. Öğrencilerin zorlu hedeflere ulaşmaları için onlara yardımcı olmak okul için bir önceliklidir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.50 .577	2.98 .601	2.91 .774	3.08 .737	2.68 .839	3.00 .732
6. Öğrencilerin yüksek öğrenim ve kariyer seçimlerinde onlara yardımcı olmak okul için bir önceliklidir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz? (Sadece Lise öğretmenleri cevaplayacaktır)		3.33 .577	3.00 1.414	3.17 .723	1.00 .000	3.15 .761
7. Okul müdürü öğretmenlerin alan yeterliklerine güvenir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17 .753	3.40 .536	3.11 .622	3.08 .640	3.17 .491	3.16 .617
8. Okul lideri yapılan eğitimin kalitesini gözlemlemek için sınıf ziyaretleri yapar. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.00 .707	2.62 .709	2.47 .774	2.47 .792	2.70 .703	2.53 .767
9. Okul lideri öğretmenliği ile ilgili düzenli ve faydalı geri dönüşler verir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.75 .957	2.73 .688	2.57 .765	2.63 .791	2.70 .703	2.65 .760
10. Okul lideri okulda kaliteli eğitim verilmesi hususunu öncelikli görür. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.25 .957	3.16 .574	2.95 .524	2.94 .750	2.87 .626	2.98 .687
11. Çoğu öğretmen mesleki gelişimleri ve uygulamalar için birlikte çalışır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.00 .894	2.75 .758	2.68 .669	2.72 .704	2.52 .665	2.71 .709
12. Öğretmenler öğrencilere ait başarı kayıtlarını ve verileri eğitim uygulamalarını geliştirmekte kullanır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17 .753	2.96 .690	2.97 .707	2.79 .686	2.55 .671	2.84 .696
Akademik İlgi						
13. Okulumuz öğrencinin ilgisini çekecek kadar çok ders ve etkinlik sunmaktadır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.83 .408	2.65 .699	2.61 .645	2.40 .718	2.61 .656	2.50 .700
14. Okul lideri okula ait alınacak kararlarda öğretmenlerin etkili rol oynamasına fırsat verir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.25 .957	3.15 .684	3.16 .727	2.85 .810	2.91 .668	2.96 .774
15. Okul lideri öğretmenler arası işbirliğini destekler. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.25 .957	3.23 .666	3.32 .747	2.99 .734	3.18 .501	3.11 .717
16. Bu yıl öğrencilere ait başarı kayıtlarını ve verileri eğitim uygulamalarını geliştirmek için kullanmak konusunda çok faydalı bir hizmet içi eğitim aldım. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.33 .816	2.10 .660	1.89 .737	2.10 .802	2.35 .587	2.09 .755
17. Bu yıl aldığım hizmet içi eğitimin okuttuğum derse katkısı memnuniyet vericidir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.17 .983	2.15 .759	2.00 .793	2.09 .766	2.52 .512	2.13 .761
18. Bu yıl edindiğim mesleki gelişim sayesinde öğrencilerimin ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabiliyorum. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.80 1.095	2.61 .802	2.35 .857	2.61 .807	2.67 .577	2.58 .803

19. Okulumda derslerimde kullanabileceğim yeterli eğitim öğretim materyali bulunur. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.67	2.78	2.39	2.70	2.59	2.66
	1.033	.664	.871	.886	.666	.836
20. Eğitim öğretim materyalleri kullanılabilir durumdadır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17	2.81	2.47	2.77	2.86	2.75
	.408	.741	.878	.878	.560	.828
İletişim						
21. Veliden öğrencinin öğrenme ihtiyacına ait bilgileri almak okulumuzda bir önceliktir. Bu yıl edindiğiniz tecrübelerle dayanarak, bu ifadelere ne kadar katılıyorsunuz?	3.17	2.91	2.97	2.59	2.91	2.74
	.753	.620	.645	.769	.793	.746
22. Öğretmen ve yöneticiler, velilerin öğrencinin öğrenme ihtiyacına ait verdikleri bilgi ışığında bu ihtiyaca cevap verecek eğitim uygulamaları geliştirir. Bu yıl edindiğiniz tecrübelerle dayanarak, bu ifadelere ne kadar katılıyorsunuz?	3.17	2.85	2.86	2.55	2.87	2.69
	.753	.652	.631	.709	.757	.709
23. Okul, hatalı öğrenci davranışlarını velileriyle açıkça paylaşır. Bu yıl edindiğiniz tecrübelerle dayanarak, bu ifadelere ne kadar katılıyorsunuz?	3.50	3.11	3.16	3.12	3.13	3.14
	.548	.611	.688	.686	.869	.687
Saygı ve Güvenlik						
24. Okulun gelişimi için önderlik yapan öğretmenler diğer öğretmenler tarafından tanınır ve sayılır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.25	2.96	3.30	2.96	2.87	3.00
	.500	.631	.571	.760	.626	.706
25. Tüm öğretmenler birbirine güvenir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.33	2.62	3.00	2.45	2.33	2.57
	.816	.739	.707	.698	.796	.749
26. En etkili ve verimli öğretmenler diğerleri tarafından tanınır ve sevilir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.00	2.73	3.14	2.82	2.90	2.86
	.894	.654	.648	.790	.700	.749
27. Okulda disiplin ve düzen sağlanmaktadır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17	2.70	2.83	2.85	2.68	2.81
	.408	.823	.737	.730	.646	.735
28. Öğrenci davranışlarını ve disiplin problemlerini çözmeye yardımcı olabilecek desteği alabiliyorum. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.00	2.60	2.79	2.79	2.48	2.74
	.632	.760	.808	.772	.846	.781
29. Okulda kendimi güvende hissediyorum. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17	2.95	2.74	2.78	2.78	2.82
	.408	.661	.852	.797	.736	.771
30. Suç ve şiddet okulumuzda bir sorundur. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.80	3.10	2.47	2.55	2.39	2.64
	.447	.591	.810	.902	.891	.876
31. Öğrenciler zaman zaman tehdit ediliyor ve fiziksel şiddete uğruyor. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.60	2.84	2.64	2.47	2.74	2.60
	.548	.721	.822	.892	.810	.862
32. Okuldaki yetişkinler zaman zaman öğrencilere karşı saygısız davranıyor. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.80	2.67	2.74	2.62	3.00	2.70
	.447	.522	.710	.819	.603	.757
33. Çoğu öğrenci öğretmenlere saygılı davranıyor. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17	3.11	2.76	2.90	2.23	2.86
	.753	.387	.792	.666	.685	.682
34. Çoğu veli öğretmene saygılı davranıyor. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.83	2.74	2.77	2.91	2.82	2.86
	.753	.665	.762	.638	.501	.650
35. Okulda ırk, kültür, din, cinsel tercih, cinsiyet ve ya özürlü çatışması var. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.75	3.30	3.34	2.93	3.32	3.11
	.500	.599	.539	.812	.646	.749
36. Okulda öğrenci çatışmalarını çözmek için bir program veya ilgili bir kişi vardır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	1.60	2.69	2.83	2.73	2.52	2.69
	.548	.893	.857	.874	.898	.883
37. Çeteleşme okulda bir sorundur. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	4.00	3.25	3.09	2.76	2.48	2.89
	.000	.588	.658	.818	.994	.816
38. Okul temiz tutulur. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	4.00	1.60	2.00	2.31	2.75	2.29
		.548	.953	1.046	1.035	1.036
39. Okul Güvenlik Şirketinin varlığı ve uygulamaları	2.00	2.50	2.00	2.18		2.25

---

sayesinde okulmda, güvenli ve saygılı bir öğrenme ortamı vardır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz? (Eğer okulunuzda bir Güvenlik Şirketi varsa cevaplayınız)	.756	1.414	1.015	.928
--	------	-------	-------	------

Öğrencilerin Okul İklimi Algıları

Öğrencilerin okul iklimi algı puanları 4'lü likert tipi maddelere göre incelendiğinde (Tablo 3) alt ölçek ortalama puanlarından "Saygı ve Güvenlik" ($X = 2.46$) hariç diğer alt ölçeklerin ortalama puanları – "Akademik Beklenti" ($X = 2.77$), "Akademik İlgisi" ($X = 2.65$), "İletişim" ($X = 2.81$) – 2.5 üzerinde saptanmıştır. Bu ortalama puanlar, öğrencilerin okul iklimine yönelik algılarının olumlu yönde olduğunu göstermiştir. Farklı olarak ortaokul öğrencilerinin tüm alt ölçeklerin ortalama puanlarının ($X = 2.92$) lise öğrencilerin tüm alt ölçeklerin ortalamasından ($X = 2.57$) daha yüksek olduğu yani; ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algılarının lise öğrencilerinin okul iklimi algılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. 3'lü likert tipi "Akademik İlgisi" alt ölçeği maddelerinden 'Bu akademik yıl boyunca, aşağıdaki branşlardan hangisini aldınız ya da en az 1 ders alma şansınız oldu?' sorusuna öğrencilerin ($n = 2437$) Müzik dersi için % 52.7'si, Yabancı Dil dersi için % 58.8'i ve Beden Eğitimi dersi için % 61.1'i bu dersleri *bir veya daha fazla kez* alabildiği yönünde cevaplamış öğrencilerin Görsel Sanatlar dersi için % 55.7'si, Dans dersi için % 78.5'i, Drama/Tiyatro dersi için %65,8'i, Bilişim Teknolojisi dersi için % 66.3'ü ve Sağlık dersi için % 53.4'ü bu dersleri *hiç alamadıklarını* belirtmişlerdir. Yine aynı likert tipinde bulunan diğer bir "Akademik İlgisi" alt ölçeği maddesine (Bu akademik yıl boyunca, okul dışı serbest zamanınızda aşağıdaki etkinliklerden hangisine katıldınız?) öğrencilerin %50'den fazlası Görsel Sanatlar dersi etkinliği için % 71.2'si, Müzik dersi etkinliği için % 59.5'i, Drama dersi etkinliği için % 73.9'u, Yabancı Dil dersi etkinliği için % 57'si ve Bilişim Teknolojisi dersi etkinliği için %73.9'u bu branşlarda yapılan etkinliklere *bu etkinliğe katıldım* şeklinde cevap verirken % 30'dan fazlası Spor Takımları ve kulüpleri etkinliği için % 34.8'i ve Takviye Ders Çalışmaları etkinliği için % 30.7'si yapılan bu etkinliklere katılıp katılmadıkları yönünde *bu etkinlik önerilmedi* şeklinde cevaplandırmışlardır.

5'li likert tipi "Akademik İlgisi" alt ölçeği maddesi olan 'Son iki hafta içinde kaç derste, ders boyunca kendi başınıza çalıştınız?' sorusuna verilen cevapların ortalaması ($X = 3.1$) öğrencilerin bazı derslere kendi başlarına çalıştıklarını göstermiştir. 'Son iki hafta içinde kaç derste, ders boyunca fen deneyleri gibi uygulamalı çalışmalar yaptınız?' sorusunun ortalaması ($X = 1.63$) öğrencilerin bu tür uygulamalı çalışmaları çok sık yapmadıkları belirlenmiştir. Diğer yandan 5'li likert tipi "İletişim" alt ölçeği 'Son iki hafta içinde kaç derste, ders boyunca 2-6 kişilik gruplarda çalıştınız?' ve 'Son iki hafta içinde kaç derste, ders boyunca sınıf tartışmaları yaptınız?' sorularına verilen cevapların frekansları sırasıyla incelendiğinde hiçbir derste ($n = 1065$; $n = 845$), bir derste ($n = 455$; $n = 435$), bazı derslerde ($n = 596$; $n = 671$), çoğu derste ($n = 184$; $n = 265$), tüm derslerde ($n = 83$; $n = 165$) şeklinde olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Öğrencilerin Okullara Göre Algılarının Ortalama Değerleri

Ölçek Soruları	Ortaokul	Lise	Total
	X S	X S	X S
Akademik Beklenti			
1. Okulumdaki yetişkinler, başarılı olmam için nelere ihtiyacım olduğunu anlamamda bana yardımcı olur. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.93 .975	2.43 .954	2.57 .986
2. Öğretmenlerim başarılı olmam için beni yüreklendirir. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.19 .854	2.65 .891	2.80 .914
3. İyi notlar almak için çok çalışmam gerekiyor. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.59 .754	3.46 .780	3.49 .775
4. Okulumda başarılı öğrenciler, diğer öğrenciler tarafından takdir edilir. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.90 .961	2.63 .974	2.70 .978
5. Okulum zorlu, büyük gayret gerektiren akademik hedeflerim olmasını destekler. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.97 .871	2.56 .920	2.67 .925
6. Birileri, bir üst sınıfa geçmem ya da mezun olmam için hangi dersleri okuyacağım konusunda beni aydınlatır.(bilgilendirir). Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.03 .934	2.64 .984	2.75 .985
7. Öğretmenlerim benden yükseköğretime devam etmemi bekliyor. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.25 .854	2.95 .921	3.04 .912
8. Okulum Yükseköğretime devam etmem veya liseden sonra bir iş bulmam konusunda bilgilendirici rehberlik hizmeti sağlar. Okulda başarılı olmak konusunda, bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz? (Bu soru sadece lise öğrencileri içindir)	2.73 1.097	2.59 1.024	2.60 1.031
Akademik İlgi			
9. Okulumda hoş/samimi karşılanıyorum. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.00 .873	2.69 .928	2.77 .924
10. Öğretmenlerimin, Psikolojik danışmanlarımın, yöneticilerimin ve okulda karşılaştığım diğer yetişkinlerin çoğu beni tanıyor ve adımı biliyor. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.01 .836	2.44 .916	2.60 .931
11. Okulumdaki yetişkinler benim yolumu gözlerler (Beni önemserler) . Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.53 .954	2.01 .877	2.16 .928
12. Öğretmenlerim branşlarını (okuttukları dersi) sever. Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.39 .852	3.06 .831	3.15 .850
13. Öğretmenlerim öğrenmem için bana ilham verir (ilgimi artırır). Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.17 .910	2.60 .929	2.76 .958
14. Öğretmenlerim ihtiyacım olduğunda bana fazladan (ekstradan) yardım eder. Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.95 .936	2.43 .935	2.58 .963
15. Öğretmenlerim dersleri gerçek yaşamla ilişkilendirilmiş olarak anlatır. Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.15 .816	2.65 .918	2.79 .919
16. Okulum dersler ve çeşitli ders dışı etkinlikler sunarak okula olan ilgimi sıcak tutuyor. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.88 .985	2.14 1.016	2.35 1.060
İletişim			
17. Sınıfta yaşanan bir problem hakkında öğretmenleriniz ya da diğer yetişkinler sizinle bu konuyu konuşmak için ne kadar uygunlar?	3.03 1.169	2.72 1.144	2.81 1.159
18. Sizi rahatsız eden herhangi bir şey hakkında öğretmenleriniz ya da diğer yetişkinler sizinle bu konuyu konuşmak için ne kadar uygunlar?	3.03 1.157	2.73 1.125	2.82 1.142
Saygı ve Güvenlik			
19. Öğretmenlerim öğrencilere saygılı davranır. Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.23 .901	2.82 .885	2.94 .908
20. Okulumdaki öğrencilerin çoğu öğretmenlere saygılı davranır. Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.91 .927	2.58 .929	2.67 .941
21. Okulumdaki yetişkinler birbirlerine saygılı davranır. Öğretmenleriniz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.04 1.042	2.86 .924	2.91 .962

22. Okulumdaki çoğu öğrenci birbirini kollar ve yardım eder. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.61	2.54	2.55
	1.035	.963	.984
23. Okulumdaki çoğu öğrenci sadece kendilerine dikkat eder (kendilerini) gözetir. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.10	2.23	2.19
	.918	.892	.901
24. Okulumdaki çoğu öğrenci birbirine saygılı davranır. Bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.29	2.15	2.19
	1.020	.920	.950
25. Okulda kendimi güvende hissetmediğim için evdeyim/okula gitmiyorum. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	3.66	3.63	3.64
	.726	.731	.729
26. Öğrenciler diğer öğrencileri tehdit ediyor veya fiziksel şiddet uyguluyor. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	2.77	2.95	2.90
	.973	.946	.957
27. Öğrenciler okulda kavgalara karışıyor. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	2.36	2.54	2.49
	.978	.926	.944
28. Okuldaki yetişkinler öğrencilere bağıyor. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	2.85	2.74	2.77
	1.016	.981	.992
29. Okulmda öğrenciler arasında ayrımcı davranışlar var. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	2.74	2.58	2.62
	1.068	1.045	1.053
30. Öğrencilerde zararlı alışkanlıklar var. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	2.77	2.35	2.46
	1.030	1.003	1.028
31. Okulmda öğrenciler arasında gruplaşmalar var. Siz veya okulunuz için bu ifade ne kadar sıklıkla doğrudur?	2.41	2.11	2.20
	1.045	1.002	1.023
32. Okulmda, öğrencilerin çatışmalarını çözmek için bir program veya ilgili bir kişi vardır. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.85	2.55	2.63
	1.071	1.043	1.059
33. Okulumdaki disiplin sistemi adildir. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.96	2.54	2.66
	1.014	1.024	1.038
34. Sınıfta kendimi güvende hissediyorum. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	3.05	2.86	2.92
	.975	.960	.967
35. Okulun koridor, lavabo, soyunma odası gibi bölümlerinde güvendeyim. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.53	2.39	2.43
	1.081	1.025	1.042
36. Okula ait bahçede güvendeyim. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.85	2.59	2.66
	1.011	1.015	1.020
37. Okulum temiz tutuluyor. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz?	2.36	2.39	2.38
	1.065	1.041	1.048
38. Okul güvenlik şirketinin varlığı ve uygulamaları sayesinde okulmda güvenli ve saygılı bir öğrenme ortamı vardır. Okulunuz hakkında bu ifadeye ne kadar katılıyorsunuz? (Eğer okulunuzda bir Güvenlik Şirketi varsa cevaplayınız)	2.68	2.27	2.38
	1.104	1.083	1.103

Öğrencilerin okul iklimi algılarının okulların bulunduğu bölgelere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla tek yönlü MANOVA testi yapılmıştır. Grupların örneklem büyüklüklerinin eşit olmaması nedeniyle Wilk's Lambda değerine bakmak yerine Pillai's trace değerine bakılmış (Tabachnick ve Fidell, 2001) ve bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (Pillai's Trace = .189, $F = 141.57$, $p < .001$). Tüm alt ölçeklerde bölgenin değişmesiyle okul iklimi algısının değişmesinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu denekler-arası etki testi tek değişkenli ANOVA'ya bakıldığında görülmüştür: "Akademik Beklenti" ($F(1, 2427) = 142.49$, $p < .001$), "Akademik İlgisi" ($F(1, 2427) = 535.24$, $p < .001$), "İletişim" ($F(1, 2427) = 69.88$, $p < .001$), "Saygı ve Güvenlik" ($F(1, 2427) = 2488$, $p < .001$). Sınıf düzeyleri arasındaki okul iklimi algısının değişiklik gösterip göstermediğini incelemek için tek-yönlü MANOVA testi yapılmış ve aynı şekilde Pillai's Trace ($V = 0.297$, $F = 27.74$, $df = (9684.000)$, $p < .001$) değerine bakılmıştır ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Denekler-arası etki testine bakıldığında sınıf düzeyleri değiştiğinde okul iklimi algısının tüm alt

ölçeklerde değiştiği görülmüştür: “Akademik Beklenti” ($F(1, 2421) = 41.44, p < .001$), “Akademik İlgi” ($F(1, 2421) = 102.01, p < .001$), “İletişim” ($F(1, 2421) = 14.67, p < .001$), “Saygı ve Güvenlik” ($F(1, 2421) = 14.46, p < .001$).

Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişki

Öğretmenlerin ve öğrencilerin okul iklimi algılarının arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakmak için Pearson R korelasyon analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin okul iklimi algılarındaki ilişki arasında anlamlı ama zayıf bir korelasyon bulunmuştur ($r = .164, p < .05, two-tailed$).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, öğrenciler ve öğretmenlerin okul iklimi algısını tespit etme amacıyla “Akademik Beklenti”, “Akademik İlgi”, “İletişim” ve “Saygı ve Güvenlik” olmak üzere dört alt ölçek ile yürütülmüştür. Okul iklimi algılarını tespit etmenin yanında öğretmen ve öğrencilerin okul iklimi algılarının bölgelere göre farklılık gösterip göstermediği, öğrencilerin okul iklimi algılarının sınıf seviyelerine göre farklılık gösterip göstermediği ve son olarak öğrencilerin okul iklimi algıları ile öğretmenlerin okul iklimi algıları arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılmıştır.

Çalışma sonucunda öğretmenlerin okul iklimi algılarının olumlu yönde olduğu ve bölgelere göre de öğretmenlerin ve öğrencilerin akademik anlamdaki beklentilerinin birbirlerinden farklı olduğu ve bu doğrultuda da iletişimlerinin farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bu farkın çıkmasının nedeni olarak öğretmenlerin buldukları okul iklimlerinde öğrenci ve ebeveynlerin akademik beklentisi düşük ise öğretmenlerin de bu olumsuz durumdan etkilenerek akademik beklentileri arasında farklılıklar olabilir. Tam tersi durum da söz konusu olabileceğinden akademik beklentiler arasında anlamlı bir fark gözlenebilir. Wang ve Eccles (2013) yaptıkları çalışmada okul iklimini çok-yönlü bir çalışmayla incelemişler ve sonucunda öğretmen ve öğrencilerin algılarının okul iklimi üzerindeki etkilerinin akademik başarı, akademik motivasyon ve akademik ilgiyi etkilediğini ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde, öğretmenlerin okul iklimi algılarına yönelik 4’lü likert tipinde dört farklı alt ölçekte (akademik beklenti, akademik ilgi, iletişim, saygı ve güvenlik) sorulan sorulara alınan cevapların ortalama puanları incelendiğinde genel olarak algılarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, ölçeklerdeki bazı maddelerin ortalama puanlarının genel ortalamanın altında kaldığı görülmüştür. Okul ikliminde bazı unsurların öğretmenlerin algılarını değiştirebileceği ne kadar olumlu tutum içerisinde olsalar da okul iklimi algılarının farklılık gösterebileceği sonucuna varılmıştır. Çalışmada, bazı okullarda orta gelirli ailelerin çocukları bulunması sebebiyle, çeteleşmeyi ve okul temizliğini ölçen maddelerde dışa düşen puanlar saptanmıştır (37. *Çeteleşme okulda bir sorundur*, 38. *Okul temiz tutulur*). Bunun sebebinin okulların bulunduğu fiziksel çevre ve sosyal ortamın farklılık göstermesinden dolayı öğrencilerin çeteleşme olsa ve okul temiz olmasa da bunları olumsuz olarak görmemesi olabilir. Okullar fiziksel çevre olarak gruplaşmaların sıkça görüldüğü bir çevrede bulunmakta ve siyasal yapıdan kolayca etkilenebilen ve sosyo-ekonomik açıdan da düşük öğrencilere sahiptir (CSG Güvenli Okul Raporu, 2015). Ayrıca öğretmenlerin okullarda güvenlik görevlisi bulunmamasına rağmen güvenlik görevlisi vardır şeklinde bir algı sergilemeleri onların bu konu üzerinde çok düşünmeyip

farkında olmadıklarından veya sadece bir kişinin danışmada bulunuyor olması kendilerini güvende hissetmelerinden kaynaklanmış olabilir. Güvenlik görevlisi olarak algılanan kişiler aslında okulda bulunan görevli personellerdir.

Öğretmenler velilerle iletişim kurma yönünde çok fazla çabalamıyor olsa dahi yine de öğretmenlerin % 50'den fazlasının velilerle iletişim kurmaya çalıştıkları bulgularda gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin velilerle iletişime geçmeye çalıştıkları sonucuna varılmış fakat bu çabaların bazılarının olumlu bazılarının ise olumsuz sonuçlanmış olması okul iklimi algılarında değişiklikler gözlenmesine sebebiyet olabilir. Öğretmenlerin okul iklimi algılarına bölgelere göre bakıldığında "Akademik Beklenti" ve "İletişim" alt ölçeklerinde farklılıklar olduğu görülmüştür. Bunun nedeni bazı bölgelerde öğretmenlerin öğrencilerden akademik anlamda beklentilerinin yüksek olması ve bu bağlamda da aynı bölgedeki öğretmenlerin veliler ile iletişime geçmeye çalışmaları hem "Akademik Beklenti" hem de "İletişim" alt ölçek puanlarını yükseltmiş olabilir. Diğer yandan bazı bölgelerdeki öğretmenlerin bu durumun tam tersi yönünde hareket etmeleri alt ölçek puanlarını düşürmüş olabilir. Bu da, Boudreaux vd. (2016)'in başarılı öğrencilerin çoğunlukta bulunduğu okullardaki öğretmenlerin algılarının yüksek çıkmasının okuldaki akademik beklentinin yüksek olması ve öğretmen-öğrenci ve öğretmen-veli iletişiminin güçlü olmasından kaynaklandığı bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin okul iklimi algılarının da öğretmenlerin okul iklimi algılarına paralel olarak olumlu yönde olduğu ve bölgelere göre de dört alt ölçekte ("Akademik Beklenti", "Akademik İlgisi", "İletişim", "Saygı ve Güvenlik") anlamlı farklılıklar görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen bulgular literatürdeki çalışmaları destekler biçimdedir. Duckworth (1984) okul iklimini, akademik beklenti, akademik ilgi, iletişim ve saygı ve güvenlik ile ilişkilendirmiştir ve bu çalışma da öğrencilerin okul iklimi algıları ve bu algının bölge ve sınıf düzeylerine göre değişiklik gösterdiğini bulgularla destekler nitelikte sonuçlar vermiştir. Fakat farklı olarak bulgular öğretmenlerin akademik ilgi ve saygı ve güvenlik algılarının okul ikliminde bölgelere göre farklılık göstermediğini göstermiştir. Bunun sebebi öğretmenlerin öğrencilerine olan ilgilerinin yüksek olması ve okul personellerinin güvenlik görevlisi şeklinde algılanmasından dolayı kendilerini güvende hissetmesi olabilir.

CSG Güvenli Okul Raporu'nda (2015) okulların fiziksel durumlarının iyi olmadığı ve güvenlik açısından tehdit oluşturdukları tespit edilmiştir. Okullar buldukları bölgeler açısından ekonomik gelirleri düşük veya orta olan ailelerin çocuklarının gittiği ve siyasi yapı olarak bölgenin öğrenciler için tehdit oluşturma potansiyelinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Buna rağmen öğretmen ve öğrencilerin "Saygı ve Güvenlik" alt ölçeğinde okul iklimi algılarının olumlu çıktığı, öğretmen ve öğrencilerin okullarının güvenli bir okul olduğu yönünde olumlu algı sergiledikleri görülmüştür. City Security Group ve MEB işbirliği ile 11 okulun bulunduğu coğrafi bölgelerde yapılan saha araştırmasında, okulların bulunduğu bölgelerin sosyo-kültürel ve ekonomik yapıları ile bölgesel şartlardan kaynaklanan sosyal faaliyetlerin yetersizliğinin okul iklimini olumsuz yönde etkilediği ve okullarda bir güvenlik zafiyeti oluşturduğu tespit edilmiştir.

Okul iklimi algısının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre de değişebileceği sonuçlarda gözlenmiştir. Ayrıca, öğretmen ve öğrencilerin okul iklimi algıları arasında bir ilişki olduğu fakat bu ilişkinin zayıf olduğu görülmüştür.

Fakat, örneklemin yeterli büyüklüğünden dolayı korelasyon katsayısının düşük olmasına rağmen bu ilişkinin anlamlı ve önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada öğretmenin olumlu okul iklimi algısının öğrencileri etkileyerek onların olumlu okul iklimi algısı sergilemelerine neden olabileceği zayıf da olsa söylenebilir. Bu da, Skinner ve Belmont (1993) öğretmenlerin öğrencilere karşı olumlu yöndeki iletişiminin ve onlara olan desteğinin öğrencilerin algılarını, tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilediğini bulgusuyla örtüşmektedir.

Öğretmen ve öğrencilerin okullarda kendilerini ne kadar güvende hissettiklerini ve okulların ne kadar güvenli olduğunu düşündüklerini de görmek açısından 4'lü likert tipindeki "Saygı ve Güvenlik" alt ölçeğinde bulunan maddelerin sadece *güvenlik* ile ilgili olan maddeleri analiz edildiğinde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri bulgularının aslında öğretmen ve öğrencilerin buldukları okulların çevresi ve fiziki koşullarını önemsemeksizin kendilerini güvende hissettikleri sonucuna varılmıştır.

Çalışmada örneklem alınan okulların ve sınıf düzeylerinin, katılımcılar açısından eşit örneklem büyüklüğüne sahip olmamasından dolayı istatistiksel çalışmalar yapılırken grupların eşitsizliğinden kaynaklanan güçlü olmayan sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca okullardan rastgele örneklem yapılamaması da çalışmayı kısıtlamıştır. Bu kapsamda, çalışmaya alınan okulların eşit örneklem büyüklüğüne sahip olmaması ve rastgele örnekleme yönteminin kullanılmaması bu araştırmanın sınırlılıklarındandır. Okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilere göre okul ikliminin oluşmasını konu alan bu araştırmaya paralel olarak velilerin görüşlerini de içeren, nitel araştırma yöntemlerinin de kullanıldığı daha geniş kapsamlı bir araştırma yapılabilir. Özetle, bu çalışma okulların iyi olmayan fiziksel, toplumsal ve psikolojik ortamlarda bulunmasına rağmen öğrenciler ve öğretmenlerin olumlu okul iklimi algılarına sahip olabileceğini göstermiştir.

Her ne kadar okul koşulları ve okul çevresindeki fiziksel, sosyal ve ekonomik şartlar kötü olsa da öğretmenlerin olumlu yöndeki okul iklimi algıları öğrencilerin okul iklimi algılarını etkileyerek öğrencilerin de okul iklimi algılarının olumlu yönde olmasına katkı sağlayabilir. Toplanan verilerle okulların bulunduğu bölgelere göre okul iklimi algıları incelendiğinde de sonuçların bu çıkarımı doğrular nitelikte olduğu görülmektedir. Bu açıdan öğretmenlerin algı, tutum ve davranışlarının okul iklimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceğini, öğretmenlere düşen payın bu noktada büyük olduğu inkâr edilemez.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin okul iklimi algılarının tespit edildiği bu çalışma, yarınlarımızın güvencesi öğrencileri geleceğe hazırlayan okullarda başarılı ve güven içinde bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilebilmesi için çok önem taşımaktadır. Çocukları ve gençleri hayata bağlamak, onların yarınlarına dair umutlarını güçlü tutmak için aile ve okula büyük sorumluluklar düşmektedir. Aile ve okul işbirliği içerisinde olmalı, aile-okul-çocuk üçgeninde bağların sağlam olması gerektiği unutulmamalıdır. Öğrenci, öğretmen ve okul çalışanlarının güvenli bir okul ortamında eğitim ve öğretime odaklanmaları ve geleceğe hazırlanabilmeleri için şiddet, korku ve kaygıdan arındırılmış okul iklimine duyulan gereksinim ile ilgili farkındalık artırılmalıdır. Çocukların sevgi, güven ve huzur içinde eğitim gördüğü, demokratik yöntemlerle okul yönetimine katıldığı, tüm aktivitelerde özgürce

yer aldığı, okul duvarlarının sevgi, barış ve güven duvarları hâline geldiği bir ortamın oluşturulduğu güvenli okul gerçeğinin ülkemizde toplumsal barış ve sosyal uyumun sağlanmasına katkıda bulunacağı aşikârdır.

KAYNAKÇA

- Bear, G., Yang, C., & Pasipanodya, E. (2014). Assessing School Climate: Validation of a Brief Measure of the Perceptions of Parents. *Journal Of Psychoeducational Assessment, 33*(2), 115-129. <http://dx.doi.org/10.1177/0734282914545748>
- Beaudoin, M. N. (2011). Respect -Where Do We Start?. *Educational Leadership, 69*(1), 40-44.
- Boudreaux, M. K., Martin, R., & McNeal, L. (2016). Perceptions and relationships to school resources and academic achievement: Implications for the principal as instructional leader. *International Journal of Research Studies in Education, 5*(4), 31-44.
- Bozdoğan, A. E., ve Yalçın, N. (2006). Bilim Merkezlerinin İlköğretim Öğrencilerinin Fene Karşı İlgi Düzeylerinin Değişmesine Ve Akademik Başarılarına Etkisi: Enerji Parkı. *Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 7*(2), 95-114.
- Bradshaw, C. P., Waasdorp, T. E., Debnam, K. J., & Johnson, S. L. (2014). Measuring school climate in high schools: A focus on safety, engagement, and the environment. *Journal of school health, 84*(9), 593-604.
- Brand, S., Felner, R., Shim, M., Seitsinger, A., ve Dumas, T. (2003). Middle school improvement and reform: Development and validation of a school-level assessment of climate, cultural pluralism, and school safety. *Journal of educational psychology, 95*(3), 570-588.
- Bryk, A., ve Schneider, B. (2002). *Trust in schools: A core resource for improvement*. Russell Sage Foundation.
- City Security Group (2015). *CSG Güvenli Okul Rapor*. İstanbul.
- Cohen, J. (2006). Social, emotional, ethical, and academic education: Creating a climate for learning, participation in democracy, and well-being. *Harvard Educational Review, 76*(2), 201-237.
- Cohen, J., Cardillo, R., & Pickeral, T. (2011). Creating a climate of respect. *Educational Leadership, 69*(1).
- Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *The Teachers College Record, 111*(1), 180-213.
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T., ve Kandemir, M. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 60*(60), 555-576.
- Çalık, T., Türker, K. U. R. T., ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1*(4), 73-84.
- Doğan, S. (2012). Lise öğrencilerinin okul iklimi algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(10), 55-92.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 7*(1), 63-74.

- Dönmez, B. ve Güven, M. (2003). Genel liselerdeki yönetici ve öğretmenlerin okul güvenliğine ilişkin görev algıları. *Çağdaş Eğitim*, 28(304), 17-26.
- Duckworth, K. (1984). *School discipline policy: A problem of balance*. R&D Perspectives. Eugene, Oregon: Center for Educational Policy and Management. ERIC veri tabanından alınmıştır (ED252926).
- Ekvall, G. (1996). Organizational climate for creativity and innovation. *European journal of work and organizational psychology*, 5(1), 105-123.
- Emmons, C. L. (1993). School development in an inner city: An analysis of factors selected from Comer's program using latent variable structural equations modeling. Dissertation Abstracts International, 54(A), 1287A. 29 Eylül 2015 tarihinde <http://digitalcommons.uconn.edu/dissertations/AAI9326212> sayfasından alınmıştır.
- Ennis, C. D. (1998). Shared expectations: Creating a joint vision for urban schools. *Advances in research on teaching*, 7, 151-182.
- Erol, F. (2009). *Okulda Güvenlik Sorununa Yol Açan Etkenlerin Belirlenmesi*. Ankara, TC Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Farrell, A. F., & Collier, M. A. (2010). School personnel's perceptions of family-school communication: a qualitative study. *Improving Schools*, 13(1), 4-20.
- Freiberg, H. J. (1998). Measuring school climate: Let me count the ways. *Educational Leadership*, 56(1), 22-26.
- Garcia, P. A. (1994). Creating a safe school climate. *Thrust for Educational Leadership*, 24(2), 22-24.
- Halawah, I. (2005). The relationship between effective communication of high school principal and school climate. *Education*, 126(2), 334-345.
- Henry, S. (2000). What is school violence? An integrated definition. *The annals of the American academy of political and social science*, 567(1), 16-29.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1987). *Educational administration: Theory, research, and practice* (3rd ed.). New York, NY: Random House Trade.
- Hoy, W. K., Hannum, J., & Tschannen-Moran, M. (1998). Organizational climate and student achievement: A parsimonious and longitudinal view. *Journal of School Leadership*, 8(4), 336-359.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Bliss, J. R. (1990). Organizational climate, school health, and effectiveness: A comparative analysis. *Educational Administration Quarterly*, 26(3), 260-279.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools, healthy schools: Measuring organizational climate*. Beverly Hills, CA: Corwin Press/Sage Publications.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karşlı, M. D. (1998). *Yönetmelikliklik*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları.
- Kessler, S. R., Spector, P. E., Chang, C. H., & Parr, A. D. (2008). Organizational violence and aggression: Development of the three-factor violence climate survey. *Work & Stress*, 22(2), 108-124.
- Kline, T. J. B., & Boyd, J. E. (1991). Organizational structure, context, and climate: Their relationships to job satisfaction at three managerial levels. *The Journal of General Psychology*, 118(4), 305-316.

- Köller, O., Baumert, J., & Schnabel, K. (2001). Does interest matter? The relationship between academic interest and achievement in mathematics. *Journal for Research in Mathematics Education*, 32(5), 448-470.
- Linzer, M., Manwell, L. B., Mundt, M., Williams, E., Maguire, A., McMurray, J., & Plane, M. B. (2005). *Organizational climate, stress, and error in primary care: the MEMO study*. Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality (US).
- Litwin, G. H., & Stringer Jr, R. A. (1968). *Motivation and organizational climate*. Boston, MA: Division of Research, Graduate School of Business Administration, Harvard University.
- Loukas, A., Suzuki, & R. Horton, K.D. (2006). Examining School Connectedness as a mediator of school climate effects. *Journal of Research on Adolescence*, 16(3), 491-502.
- Manning, M. L., & Saddlemire, R. (1996). Developing a sense of community in secondary schools. *National Association of Secondary School Principals. NASSP Bulletin*, 80(584), 41-48.
- Michela, J. L., Lukaszewski, M. P., & Allegrante, J. P. (1995). Organizational climate and work stress: a general framework applied to inner-city school teachers. In Sauter, S. L., Murphy, S. L. R. (Ed.), *Organizational Risk Factors for Job Stress* (pp.61-80). Washington, DC: American Psychological Association.
- National School Climate Council (NSCC). (2012). School climate. 11 Aralık 2012 tarihinde <http://www.schoolclimate.org/climate/> adresinden alınmıştır.
- Neal, A., Griffin, M. A., & Hart, P. M. (2000). The impact of organizational climate on safety climate and individual behavior. *Safety science*, 34(1), 99-109.
- Patterson, R. M., Maldonado, D. N., & Howe, M. (2014). School District Officials' and City Stakeholders' Perceptions Regarding School Violence and Ways to Prevent School Violence. ERIC veritabanından alınmıştır (ED555258)
- Pink, W. T. (1982). School Effects, Academic Performance, and School Crime: Some Inescapable Realities of Viewing Schools from the Inside. *Urban Education*, 17(1), 51-72.
- Pritchard, R. D., & Karasick, B. W. (1973). The effects of organizational climate on managerial job performance and job satisfaction. *Organizational behavior and human performance*, 9(1), 126-146.
- Robers, S., Kemp, J., Truman, J., & Snyder, T. D. (2013). *Indicators of school crime and safety: 2012*. Washington, DC: National Center for Education Statistics, U.S. Office of Justice Programs, U.S. Dep. of Justice
- Rutter, M. (1983). School effects on pupil progress: Research findings and policy implications. *Child development*, 54(1), 1-29.
- Safety. 2011. In Merriam-Webster.com. 17 Eylül 2015 tarihinde <http://www.merriam-webster.com/dictionary/safety> adresinden alınmıştır.
- Schulte, M., Ostroff, C., & Kinicki, A.J. (2006). Organizational climate systems and psychological climate perceptions: A cross-level study of climate-satisfaction relationships. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 79(4), 645-671.

- Skinner, E., & Belmont, M. (1993). Motivation in the classroom: Reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year. *Journal of Educational Psychology, 85*(4), 571–581. doi:10.1037/0022-0663.85.4.571
- Şirin, S. (2010). Okul İklimi: Nedir? Nasıl ölçülür?. 29 Eylül 2015 tarihinde http://www.toder.org/sayfa/okul_iklimi_nedir_nasil_olculur____1 adresinden alınmıştır.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th edition). California CA: Ally and Bacon.
- Tomlinson, C. A. (2011). Respecting students. *Educational Leadership, 69*(1), 94-95.
- Turan, S. (1998). Measuring organizational climate and organizational commitment in the Turkish educational context. *Paper Presented at the Annual Meeting of the University Council for Educational Administration* (St. Louis, MO, October 30 – November 1, 1998). ED 429359.
- Wanatt, C. L. (1996). Defining Safe Schools. *Journal for a Just and Caring Education, 2*(2), 121-32.
- Wang, C., Berry, B., ve Swearer, S. M. (2013). The critical role of school climate in effective bullying prevention. *Theory Into Practice, 52*(4), 296-302.
- Wang, M. T., & Eccles, J. S. (2013). School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective. *Learning and Instruction, 28*, 12-23.
- Wilde, J. (1995). *Anger management in schools alternative to student violence*. Basel: Technomic Publishing Co., Inc.
- Williams, R. L. (1970). Black Pride, Academic Relevance & Individual Achievement. *Counseling Psychol, 2*(1), 18-22.
- Wilson-Fleming, L., & Wilson-Younger, D. (2012). Positive Classroom Environments= Positive Academic Results. *Online Submission*. 11 Aralık 2012 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED536465.pdf> adresinden alınmıştır.
- Xiaofu, P., & Qiwen, Q. (2007). An analysis of the relation between secondary school organizational climate and teacher job satisfaction. *Chinese Education and Society, 40*(5), 65-77.

EXTENDED SUMMARY**Purpose of the study**

Creating a safe environment, a safe school, is essential for all individuals, namely the student, the teacher and all other employees. Maintaining a safe school in terms of learning is also among the basic needs for students (Wilde, 1995). Therefore, the security of the school and its environment, and the security of the student, the family and the community are the necessary issues to be handled as the components of the safe school (Erol, 2009). In this context, each of the factors involving in the process of going to school can be included in the concept of the school security and provided that this is enabled, the term 'safe school' can be discussed.

A study was carried out on determining the factors that lead to safety problems at schools through the 'Safe School Project' which was conducted on the school safety by the Ministry of National Education (MoNE) in Turkey in 2009. It was indicated that more than half (61%) of schools had no security guards and one third of the administrators and teachers did not participate in any training or were not provided training for ensuring the school security (Erol, 2009). While developing the 'Safe School Model', school climate also needs to be taken into account (Bradshaw, Waasdorp, Debnam & Johnson, 2014; Çalık, Özbay, Özer, Kandemir & Kurt, 2009; Dönmez, 2001; Wang, Berry & Swearer, 2013). Accordingly, in this study, the school security is mostly sought within the scope of the school climate.

Duckworth (1984) identified the school climate directly through academic expectation, academic interest, communication, and respect and safety. Similar contexts were also studied under the school climate by Bryk & Schneider (2002) and Cohen (2006). Based on the studies, the school climate was discussed in this study and the purpose was to determine primary and secondary school teachers' and students' perceptions of school climate with respect to "Academic Interest", "Academic Expectation", "Communication", and "Respect and Safety" in 10 different districts in Istanbul.

Methodology

In this study, school climates of 11 schools specified by the protocol that signed with MoNE were empirically conducted as a part of CSG-BAU Safe School Project. Participants were 5th – 12th grade students ($N = 2437$) and their teachers ($N = 261$) from public schools conveniently selected from the districts of Istanbul. Of 2437 students from nine schools, 691 were from middle schools and 1746 were from high schools. Of 261 teachers from all 11 schools, six were from kindergarten, 48 were from primary school, 37 were from middle school, 147 were from high school, and 23 were from school for hearing handicapped.

"School Climate" scale with teacher and student versions (Şirin, 2010) was used in this descriptive study. Each version has the same four subdomains—"Academic Interest," "Academic Expectation," "Communication," and "Respect and Safety"—and has 3, 4, and, 6-point likert type items. Descriptive statistics such as means and

frequencies, MANOVA, and Pearson correlation were conducted when analyzing the perception of the school climate with respect to teacher, student, district and grade.

Results

The study results released that teachers had positive school climate perceptions when the 4-point likert-type items were analyzed: "Academic Expectation" ($M = 2.73$), "Academic Interest" ($M = 2.59$), "Communication" ($M = 2.86$), and "Respect and Safety" ($M = 2.66$). One-way MANOVA were run to look at the differences for teachers' perceptions of school climate by the districts where their schools are located and significant differences were found when tests of between-subjects effects were examined: "Academic Expectation" ($F(1, 259) = 6.711, p < .05$) and "Communication" ($F(1, 259) = 9.257, p < .05$). Students' perceptions of school climate were similar with teachers' perceptions except the ones related to "Respect and safety" ($M = 2.46$) subdomain. Students also had positive perceptions of school climate when the 4-point likert-type items were analyzed: "Academic Expectation" ($M = 2.77$), "Academic Interest" ($M = 2.65$) and "Communication" ($M = 2.81$). Moreover, when students' perceptions of school climate were examined with respect to the districts where their schools are located, significant differences were found in all subscales: "Academic Expectation" ($F(1, 2427) = 142.49, p < .001$), "Academic Interest" ($F(1, 2427) = 535.24, p < .001$), "Communication" ($F(1, 2427) = 69.88, p < .001$) and "Respect and Safety" ($F(1, 2427) = 2488, p < .001$). There were significant differences when students' perceptions of school climate were analyzed with respect to their grade levels for all subscales: "Academic Expectation" ($F(1, 2421) = 41.44, p < .001$), "Academic Interest" ($F(1, 2421) = 102.01, p < .001$), "Communication" ($F(1, 2421) = 14.67, p < .001$) and "Respect and Safety" ($F(1, 2421) = 14.46, p < .001$). In addition, Pearson R correlation was computed to look at the relationship between students' and teachers' perceptions of school climate and significant relationship was determined with low correlation coefficient ($r = .164, p < .05$, two-tailed).

Discussion and Suggestions

The results of this study are similar to the ones in the literature (Duckworth, 1984; Doğan, 2012). Since teachers' and students' perceptions of school climate were both found as positive, it is thought that teachers' positive perceptions might affect the students' perceptions of school climate. It can also be considered that the schools' some bad physical, social, and economical conditions (CSG Safe School Report, 2015) may be the reason for teachers' and students' negative perceptions of school climate. In this sense, some outliers were found that may affect both teachers' and students' perceptions negatively such as becoming gangs in school and dirty classrooms. One interesting outcome was that teachers and students perceived a person responsible for keeping schools as a security guard. This finding might also contribute to result of positive perception of school climate. In addition, significant relationship was found between teachers' and students' perceptions of school climate, but the correlation coefficient was low. One reason of having significant relationship in spite of low correlation coefficient may result from having big sample size.

Teachers' perceptions, attitudes, and behaviors may affect students' perceptions, attitudes, and behaviors in positive and negative ways. Therefore, the contributions of teachers have potentially large effect in school climate and also in educational settings. School safety is essential to sustain positive school climate and to maintain both teachers' and students' academic expectation, academic interest, and communication. Creating positive perceptions of school climate can contribute to move these concepts to an adequate and appropriate level.